

Italië: hemelbestormers aan zet

< https://www.europa-nu.nl/id/vkswd9fnaroa/nieuws/italie_hemelbestormers_aan_zet > maandag 29 oktober 2018, 13:00, column van prof. dr. Harald Hendrix

Deze column stond in [De Hofvijver van 29 oktober 2018](#)

De belofte om de bestaande orde flink op te schudden doet de Italiaanse regering gestand, met het haar kenmerkende provocatieve en polariserende venijn. Dat dit nu tot een snel escalerend conflict met de [Europese Unie](#) leidt hoeft amper verbazing te wekken. De verkiezingsprogramma's van de Vijfsterrenbeweging en de Lega laten er geen twijfel over bestaan dat deze postdemocratische bewegingen een radicale koerswijziging, vooral in economische zin, bepleiten.

Het regeerakkoord dat beiden hebben gesloten om tot bestuurlijke samenwerking te komen stoelt bovenal op de ambitie om alles helemaal anders te doen. Gevoed door een overtuiging, misschien zelfs tegen beter weten in, dat een alternatieve economische orde mogelijk is, en voor een land als Italië gunstiger uitpakt dan het neoliberale dwangbuis dat vooral in stand wordt gehouden door landen die van dit systeem het meest profiteren, waaronder natuurlijk Nederland, houdt de regering Conte voet bij stuk. Zeker wanneer er vanuit die bestaande orde verzet komt, dat immers bovenal als een bevestiging van het eigen gelijk wordt ervaren, en dus koren op de molen van het radicale omdenken is.

Het consequent vasthouden aan de ambitie om zaken fundamenteel anders aan te pakken is een begrijpelijke strategie voor een regering die haar electorale legitimiteit louter aan deze belofte ontleent. Dat dit het geval is wordt keer op keer bevestigd, in peilingen die steevast brede steun voor deze radicale hervormingsagenda tonen. En nu ook in de eerste verkiezingen, in de meest noordelijke regio Trentino-Alto Adige, waar een extreem-rechtse coalitie onder leiding van [Matteo Salvini](#)'s Lega een klaterende overwinning heeft behaald.

Dat de Italiaanse bevolking met toenemend ongeduld uitkijkt naar vernieuwingen die tot modernisering en eindelijk weer groeiende welvaart leiden is zonneklaar. Maar in welke richting die hervormingen zich moeten bewegen: daarover verschillen de meningen ten diepste. Want ook alle partijen die niet deelnemen aan de huidige regering hebben ambitieuze hervormingen in hun programmatische vaandel. Maar in een ongebruikelijk eensgezind koor wijzen zij de radicale agenda van de regering Conte in soms apocalyptische tonen van de hand als een ernstige en acute bedreiging van de Italiaanse stabiliteit.

Het vertrouwen dat de hemelbestormende regering Conte ontleent aan haar populariteit onder de achterban is dusdanig groot dat het haar sterkt in de overtuiging dat het uitdagen van de bestaande (internationale en economische) orde haar voornaamste opdracht is. Het voedt ook een toch al in de activistische inborst van bewegingen als de Cinque Stelle en de Lega bestaande neiging tot zelfoverschatting. Eén van de meest veelzeggende mantra's van vice-premier Luigi di Maio in de conflictueuze uiteenzetting met Brussel is de verwachting dat bij de Europese verkiezingen van mei 2019 een electorale opstand zal leiden tot de triomf van anti-systeem partijen als de Vijfsterrenbeweging, waarna het hele Europese bouwwerk op de schop zal kunnen gaan.

Minstens even veelzeggend -- en verontrustend -- is de frontale aanval die komiek Beppe Grillo, de éminence grise van de Vijfsterrenbeweging, vorig weekend lanceerde tegen de Italiaanse president en diens voor de huidige regering ongemakkelijke bevoegdheden om decreten te toetsen aan de grondwet, waarmee de basisprincipes van het democratisch bestel op een hellend vlak dreigen te belanden. Dat deze losse flodder van een verklaard niet-politicus wel degelijk als een graadmeter voor het denken binnen de Vijfsterrenbeweging mag worden gezien blijkt wel uit het feit dat niet alleen alle oppositiepartijen, maar ook de regering zelf, inclusief vice-premier Di Maio, zich onmiddellijk van deze démarche hebben gedistantieerd.

Toch komt Grillo's aanval op president Mattarella niet onverwacht, want al weken klagen bewindslieden, de vice-premiers Salvini en Di Maio voorop, over de tegenwerking die zij ervaren vanuit de instituties, inclusief hun eigen ambtelijke apparaten. Regelmatig leidt dat tot openlijke dreigingen met disciplinaire sancties, maar

amper tot het besef dat de deskundige ambtenaren misschien gelijk hebben in hun voortdurende waarschuwingen. Deze regering kent maar één waarheid, de hare. De ongevoeligheid voor alternatieve zienswijzen, laat staan kritiek, typeert deze coalitie van activistische bewegingen. Maar het is ook juist deze ongevoeligheid, en de eruit voortkomende halsstarrigheid, die het cement vormt in een regering waarin twee partijen samenwerken die een wezenlijk andere hervormingsagenda bepleiten.

Wat de Lega en de Vijfsterrenbeweging binnen de regering Conte bindt is het verzet tegen de bestaande orde, maar niet de maatregelen die daaruit moeten voortkomen. Elke afwijking of eigen interpretatie van het moeizaam tot stand gekomen en betrekkelijk summiere regeringscontract is inmiddels goed voor conflicten. Gezien de onconventionele omgangsvormen van de betrokken politici gaat het dan om felle ruzies en ordinaire scheldpartijen, waarbij vice-premiers elkaar publiekelijk uitmaken voor 'leugenaar' of 'loser'. Meer dan de druk vanuit de Europese Unie of de financiële markten, meer dan de alarmerende geluiden vanuit Italiaanse ondernemerskringen of de kritiek van de gezamenlijke oppositiepartijen, vormen de interne spanningen de belangrijkste uitdaging voor de regering Conte.